De structurele fase van Sterk Techniekonderwijs

Aanleiding
Om te komen tot een structureel dekkend en kwalitatief hoogstaand techniekonderwijs op het vmbo is het programma Sterk Techniekonderwijs in 2018 van start gegaan. Vanuit het initiatief van het vmbo zijn 78 stevige regionale samenwerkingen gestart bestaande uit vmbo-scholen, po-scholen, mbo-instellingen en het regionaal bedrijfsleven. De regio's zijn voortvarend aan de slag gegaan met eigen geformuleerde plannen en activiteiten op basis van een uitgebreide analyse van de vraag van de arbeidsmarkt, de huidige en geprognosticeerde leerlingenaantallen en de scholings-, uitbreidings- en vervangingsvraag van docenten in de regio.

In de kamerbrief *Voortgang Sterk Techniekonderwijs,* die op 18 oktober 2020 naar de Tweede Kamer is verzonden, is te lezen dat het monitor- en evaluatieonderzoek STO aangeeft dat veel regio's slagvaardig van start zijn gegaan en dat de eerste positieve resultaten gemeld worden. De verwachtingen voor de komende jaren zijn doorgaans positief volgens het onderzoeksconsortium. De onderzoekers concluderen verder dat in het eerste jaar van uitvoering binnen STO met name is ingezet op de transitie naar kwalitatief hoogstaand technisch vmbo. Ook op het terrein van een dekkend aanbod zijn de eerste stappen gezet. De ambitie om duurzaam onderwijs aan te bieden (waarbij regio's anticiperen op dalende leerlingenaantallen door het herinrichten van het aanbod en het in voldoende mate aantrekken van goede docenten), behoeft nog de meeste aandacht. Daarnaast wordt opgetekend dat de inzet van het technisch onderwijsbeleid op het stimuleren van samenwerking tussen scholen op vrijwillige, maar niet vrijblijvende basis, een proces van lange adem is.

De structurele gelden voor het technisch vmbo worden in de periode 2020-2023 middels de subsidieregeling Sterk Techniekonderwijs verdeeld. De uitdagingen waar de Sterk Techniekonderwijs regio's mee te kampen hebben: een sterke leerlingendaling tot 2032, de dreigende docententekorten en de toegankelijkheid van het technisch onderwijs in het vmbo zijn blijvend sterk aanwezig en vragen om de toegezegde meerjarige structurele inzet vanuit de Rijksoverheid. Daarmee wordt het van belang om vroegtijdig de structurele fase van Sterk Techniekonderwijs in te richten. Daarnaast is het van belang terug te kijken naar de aanleiding en basis van de structurele gelden voor het technisch vmbo. Primair waren deze gelden bedoeld voor het technisch beroepsgerichte vmbo en het in stand kunnen houden van de profielen in de harde techniek. De basis in het technisch vmbo moet op orde gebracht worden en veel belangrijker: duurzaam in stand gehouden kunnen worden. De structurele gelden zijn daarvoor noodzakelijk. Een sterk technisch vmbo draagt sterk bij aan de doorstroom naar het technisch mbo en vervolgens de technische arbeidsmarkt.

Uitgangspunten van de structurele fase

- De structurele gelden zijn en blijven primair bedoeld voor het technisch beroepsgerichte vmbo. Het technisch beroepsgerichte vmbo is daarbij faciliterend aan het primair onderwijs en het algemeen vormend onderwijs.
- De regionale samenwerking moet centraal blijven staan. Daarmee pleit de federatie voor een continuering van de 78 regionale samenwerkingen bestaande uit vmbo-scholen, po-scholen, mbo-instellingen en het regionale bedrijfsleven.
- De middelen kunnen het best via de regionale indeling verstrekt worden. Dit gaat onderlinge concurrentie tegen en zet de samenwerking, waar hard aan gewerkt is,

niet nodeloos op scherp. Een vorm van een doelsubsidie heeft daarbij de voorkeur van de Federatie, waarbij gelden gelabeld blijven en het grootste gedeelte van de gelden naar de Basis- Kaderberoepsgerichte leerlingen in technische profielen gaat. Daarbij kan voor hen een veilige leeromgeving gewaarborgd worden, met voldoende bemensing, onderhoud van moderne ruimtes, inventaris, materialen en machines.

- De aangegane betalingsverplichtingen vanuit de onderliggende scholen op het gebied van vast aangesteld personeel en de meerjarige afschrijvingstermijnen die langer duren dan de huidige subsidieperiode zijn sterk van belang om mee te nemen in de inrichting van de structurele fase van Sterk Techniekonderwijs. Hiermee wordt voorkomen dat scholen in de problemen komen met de financiën.

Ruimte voor taakstellingen vanuit nieuwe beleidsthema's

De Federatie Techniek en Vakmanschap ziet ruimte in de structurele fase om regio's steviger aan de slag te laten gaan met nieuwe taakstellingen gericht op nieuwe beleidsthema's. Daarbij kan gedacht worden aan de 17 duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties en daarbij thema's als duurzaamheid, energietransitie en innovatie. De 78 samenwerkingsverbanden kunnen goed ingezet worden door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap om nieuwe aanpalende thema's, zoals de Techniekhavo , de nieuwe leerweg op te pakken en inzet op het primair onderwijs, zonder dat dit leidt tot een verdunning van de reeds beschikbare middelen.

Beoordeling en verantwoording

In de huidige Sterk Techniekonderwijs-regeling wordt gebruikt gemaakt van een beoordelingscommissie die naar mening van de Federatie Techniek en Vakmanschap te weinig transparant de werkzaamheden heeft uitgevoerd. In de structurele fase zou naar een andere vorm van beoordeling gezocht moeten worden, welke voor de Sterk Techniekonderwijs-regio's transparanter is en meer eenduidig. Daarnaast pleit de Federatie voor een lichtere vorm van verantwoording dan de huidig gevraagde verslaglegging in het jaarverslag van de penvoerder, middels model G2.

Ondersteuningsstructuur

De Federatie ziet een grote meerwaarde in de bestaande landelijke ondersteuningsstructuur, vormgegeven door de Stichting Platforms vmbo (SPV) en Platform Talent voor Technologie (PTvT) waarbij sterk ingezet wordt op een landelijke kennisontwikkeling en -deling en waarbij ontwikkelde materialen, expertise en innovaties beschikbaar worden gesteld voor alle vmbo-scholen en daarmee worden geborgd. Daarnaast is er per STO-regio een ondersteuner beschikbaar die meerdere dagen per jaar de regio's adviseert op alle facetten van het uitvoeren van de activiteitenplannen. Deze ondersteuningsstructuur moet in stand gehouden worden en worden verlengd in de transitiefase en de structurele fase.

Advies: een verlenging van de transitiefase tot 2027

De Federatie Techniek en Vakmanschap adviseert een verlenging van de huidige subsidieregeling Sterk Techniekonderwijs met vier jaar tot 2027 om de 78 regio's langer in de gelegenheid te stellen om te werken aan een duurzaam dekkend en technisch hoogstaand techniek aanbod volgens dezelfde middelen en voorwaarden van de huidige subsidieregeling. het belangrijkste uitgangspunt blijft dat de middelen primair bedoeld zijn voor het technisch beroepsgerichte vmbo. Daarbij is het technisch vmbo in de regio faciliterend aan bijvoorbeeld het primair onderwijs, de nieuwe leerweg en bijvoorbeeld de techniekhavo. Hier dient meer ruimte in de uitvoering van STO te komen voor het aanpassen van faciliteiten en ruimtes. Middels een actualisering van het activiteitenplan en begroting kan een verlenging opgezet worden. Dit biedt regio's ook de kans om eventuele

achterstanden en aanpassingen vanwege COVID-19 verder in te halen. Tegelijkertijd kan er gewerkt worden aan een opmaat tot een structurele vorm van bekostiging voor de structurele technische vmbo-gelden. De regio's en de landelijke ondersteuning kunnen daarin een opdracht krijgen om in gezamenlijkheid verder na te denken en te adviseren over de inrichting van de structurele fase.

De wijze van beoordeling dient bij de verlenging transparanter georganiseerd en minder persoonsafhankelijk binnen een beoordelingscommissie gemaakt te worden. De toegezegde evaluatie door het ministerie van OCW is daarbij van belang en biedt hoogstwaarschijnlijk aanknopingspunten om de wijze van beoordeling aan te passen.

De landelijke ondersteuning dient ook met vier jaar verlengd te worden om de 78 STO-regio's blijvend met elkaar te verbinden door een goede landelijke kennisontwikkeling en -deling en de beschikbaarheid van ondersteuners om regio's te adviseren bij het uitvoeren van de activiteitenplannen in de vier nieuwe jaren. Hier zal een nieuwe opdracht voor verstrekt moeten worden vanuit OCW.

Gezamenlijke opdracht voor de structurele fase

De Federatie ziet een nieuwe uiteindelijke vorm van bekostiging waarbij de gelden voor het technisch vmbo structureel geregeld worden als een goede ontwikkeling. Echter dient hier goed en lang over gedacht te worden om negatieve gevolgen te kunnen voorkomen: zo mag het onder geen beding de regionale samenwerking tegengaan en het grootste gedeelte van de gelden dient gelabeld te blijven voor de harde technische profielen in de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg van het vmbo. De regionale samenwerking blijft centraal staan; de 78 regionale samenwerkingsverbanden worden in stand gehouden en verplicht gezamenlijk de structurele fase aan te gaan. Een landelijke ondersteuning, waarbij kennisontwikkeling en -deling centraal staat met daarbij critical friends voor de 78 Sterk Techniekonderwijsregio's moet ook binnen een nieuwe vorm van structurele bekostiging gewaarborgd worden. Daarnaast zorgt het behoud van een cofinancieringseis voor een blijvende en langdurige samenwerking met het regionale bedrijfsleven. OCW dient ervoor te waken dat er bij een nieuwe vorm van structurele bekostiging geen nieuwe stichtingen, en of organisaties met raden van advies en besturen nodig worden.

Gezien de effecten van COVID-19 in de voortgang van de regio's kunnen we stellen dat STO nog niet klaar is voor de structurele fase. De Federatie Techniek en Vakmanschap, de landelijke ondersteuning van STO en de STO-regio's zelf, kunnen goed adviseren in een inrichting van de structurele fase, waarbij de gelden zoveel mogelijk uitkomen bij de leerlingen van het technisch vmbo. Gezamenlijk kunnen we, bij het verstrekken van een opdracht hierin, toewerken naar een structurele inrichting en vorm van bekostiging.